

Zakon o obavljanju studentskih poslova (NN 96/18)

„Što ti zakon dadne, niko ti ne ote.“¹

1. Uvod

Ako se osvrnemo na prošlost „čvrste studentske ruke“, spremne za promjene i napredak društvene zajednice, ne možemo zaboraviti 1968. godinu. Godine 1968. ljudi još nisu stupili na mjesec, Vijetnam je bio „bure baruta“, a Martin Luther King, baptistički svećenik i aktivist za građanska prava, zauvijek je nestao pod snajperskim metkom u Memphisu. U pozadini ključnih svjetskih zbivanja, isplivat će studentski pokreti diljem svijeta. Svijet je „tinjao“, mladi ljudi su tražili promjene. Rasplamsala studentska svijest izašla je na vidjelo. U periodu o kojem govorimo, Francuska je bila pod studentskim no-gama, demonstracije diljem zemlje govorile su da društvo treba promjene. Hrvatska, ali i ostale republike bivše SFRJ, također su osjetile studentske demonstracije 1968. godine. Zagrebački studentski pokret nije bio toliko snažan kao onaj u Beogradu ili Ljubljani, ali studenti su nedvojbeno shvatili da predlaganje izmjena i ukazivanje na probleme predstavlja put ka boljem društvu i poboljšanju kvalitete studiranja.²

Ova analiza povijesti studentskih nastojanja, važna je zbog prikaza htijenja mladih ljudi za boljim društvom, koja je postojala i u ne tako davnoj povijesti, ali zasigurno da borbe za prava danas imaju druga sredstva.

Cilj ovog priloga je upoznati studente, učenike, poslodavce i drugu zainteresiranu javnost sa svim bitnim izmjenama u obavljanju studentskih poslova, do kojih je došlo usvajanjem prijedloga **Zakona o obavljanju studentskih poslova**, a koji je na snagu stupio **8. studenog 2018. godine**.

2. Zakon o obavljanju studentskih poslova

„Hrvatski sabor ili narod neposredno, samostalno, u skladu s Ustavom i zakonom odlučuje o uređivanju gospodarskih, pravnih i političkih odnosa u Republici Hrvatskoj.“³ To je **ustavna osnova** za donošenje novog Zakona o obavljanju studentskih poslova.

2.1. Kronološki prikaz

Nakon dugog niza godina, točnije još od 1996. godine, obavljanje studentskih poslova bilo je uređeno na temelju odredaba Pravilnika o posredovanju pri zapošljavanju re-

¹ Opšti imovinski zakonik za Crnu Goru, čl. 987.

² 1968. Trideset godina kasnije, <https://www.stocitas.org/1968.htm>, 29. studenog 2018.

³ Ustav Republike Hrvatske (čl. 2. NN 85/10 – pročišćeni tekst i 5/14 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske)

dovitih studenata⁴ (dalje: Pravilnik). Tijekom dugotrajne primjene ovog Pravilnika, uočeni su brojni nedostaci, pravne praznine i nejasnoće koje su nerijetko pogađale studente. Nakon što je Vlada RH 2017. godine pokušala izmijeniti način oporezivanja studentskog rada, studenti su se pobunili. Upravo spomenuta godina predstavlja prekretnicu, jer je prvi put spomenuta mogućnost uređenja instituta studentskog rada Zakonom o obavljanju studentskih poslova. Upravo zbog nužnosti izrade novog propisa, koji bi podrobnije uredio obavljanje studentskih poslova, Vlada RH, na 19. sjednici održanoj 2. veljače 2017. godine, donijela je **Odluku o osnivanju Radne skupine za izradu nacрта zakona** kojim će se urediti zapošljavanje i rad učenika i studenata.

Ovakva je odluka zasigurno dodatno motivirala Hrvatski studentski zbor, koji je predstavljao studente u Radnoj skupini za izradu Nacrta prijedloga Zakona. Tako se među studentima mogla osjetiti pozitivna vibracija, jer su sada napokon osjećali da se njihov glas ipak čuje. Naravno, ne možemo pripisati pozitivnu vibraciju svim studentima, postojala je, nažalost, i nezainteresiranost jednog dijela.

Novi je Zakon tako zamijenio Pravilnik star 22 godine te unio brojne izmjene, ali i „svježinu“ u institut studentskog rada. Stari Pravilnik bio je, kako je već navedeno, prepun raznih praznina i mana. Neisplata plaća, kršenje radničkih prava studenata, supstitucija „običnih“ radnih mjesta studentskim, bili su (i jesu) supstancijalni problemi koji su se godinama ignorirali.

2.2. Najvažnije odredbe

Iz samog Zakona valjalo bi izdvojiti dvije esencijalne odredbe, a to su: **povećanje minimalne satnice i omogućavanje studentskog rada i izvanrednim studentima**.

Dakle, minimalna satnica koja će biti unificirana na državnoj razini, izračunava se tako da minimalnu bruto plaću u Republici Hrvatskoj, sukladno posebnom propisu, podijelimo sa 160.⁵ Sukladno navedenoj metodologiji, minimalna studentska satnica za 2018. godinu iznosi 21,49 kn, međutim odlukom ministrice znanosti i obrazovanja, ona je zaokružena na 21,50 kn.

Nadalje, izvanrednim studentima omogućen je studentski rad, ali uz uvjet da nisu u radnom odnosu. Mnogi analitičari navode kako je novi Zakon prepun mana te da će predstavljati jedan od instrumenata za poreznu evaziju. Kako je studentski rad kod nas, jedan od elemenata porezne evazije za poslodavce, ističe dr. sc. Željko Lovrinčević.⁶

Ovim se Zakonom, također, uvodi jedan novi stupanj kontrole prema naručitelju posla. Poslodavac je dužan voditi **posebnu evidenciju o izvođačima i poslovima**, a evidentirane podatke redovito dostavljati posredniku i inspektoru rada.

Nadalje, student ima pravo na **uvećanje naknade za obavljeni posao** prema propisanim uvjetima, osiguranje **sigurnih uvjeta** za obavljanje posla, **zaštitu dostojanstva** i pravo na **plaćeni odmor**.

2.3. Kritički osvrt

Analizirajući uređenje instituta studentskog rada u drugim europskim zemljama, može se zaključiti da novi Zakon ipak **nije potpuno uredio sva područja**. Studentski rad daleko je jeftiniji od „običnog“, odnosno, od onog rada radnika koji su zaposleni na

⁴ Pravilnik o posredovanju pri zapošljavanju redovitih studenata (NN 16/96, 125/97, 37/06, 59/07 i 30/08)

⁵ ZOSP, *op.cit.* čl. 12. st. 2

⁶ Analitičari: Dugoočekivani Zakon o obavljanju studentskih poslova prepun je mana, <https://novac.jutarnji.hr/aktualno/analiticari-dugoocekivani-zakon-o-obavljanju-studentskih-poslova-prepun-je-mana/7986257/>, 3. prosinca 2018.

osnovi ugovora o radu. Zakonski ne postoje nikakva ograničenja, kao što je broj radnih sati.

Nadalje, nerijetko smo svjedoci kako su slova na papiru i praksa „dvije odvojene posude“, stoga bi bilo dobro istaknuti moguće probleme u praksi. Naime, Zakon uređuje sklapanje ugovora o obavljanju studentskog posla između izvođača, posrednika i naručitelja posla te je sukladno tome propisan postupak njegova sklapanja u pisanome ili elektroničkom obliku, i to prije početka obavljanja posla. Dakako da sklapanje ugovora u elektroničkom obliku predstavlja korak naprijed, ali kada govorimo o sklapanju ugovora između izvođača (studenta), posrednika i naručitelja posla, tu može doći do potencijalnih problema. Naime, Hrvatska ima specifično tržište na kojem poslodavac pretežito ima glavnu riječ. Ministarstvo znanosti i obrazovanja navodi da za vrijeme obavljanja studentskih poslova, naručitelj posla ne može otkazati ugovor o radu radnicima zbog poslovno uvjetovanih razloga za poslove koje obavljaju studenti. Nadalje, poslodavac koji je u posljednjih šest mjeseci radniku otkazao ugovor o radu zbog poslovno uvjetovanih razloga, neće moći za to radno mjesto sklopiti ugovor o obavljanju studentskih poslova.

2.4. Statistika

2016. godine kroz studentske ugovore poslodavci su isplatili više od dvije milijarde kuna, a student je prosječno za vrijeme školovanja odradio 17 tjedana u punom radnom opterećenju od 40 sati tjedno. Nadalje, prema podacima Državnog zavoda za statistiku, na visoka učilišta u sve godine studija bilo je upisano ukupno 159.430 studenata. Na redoviti studij ih je bilo upisano 72,7 posto, a na izvanredni 27,3 posto. Godišnje je radilo oko 80-ak tisuća studenata, ali novim Zakonom, na tržište dolazi još oko 40 tisuća izvanrednih studenata.⁷

Unatrag nekoliko godina dolazi do porasta studentskog rada te isti danas već čini 7,5% tržišta.⁸

3. Zaključak

Ako sumiramo sve bitne promjene, ipak je zaštita izvođača rada, odnosno studenta, podignuta na višu razinu. Prema starom Pravilniku, minimalnu satnicu je određivao posrednik (Studentski centar) i često bi ona znala biti vrlo skromna. Nažalost, često smo svjedočili i iskorištavanju studenata kao jeftine radne snage. Također, opće je poznato da je studentski rad bio područje „sive zone“ s brojnim neregularnostima, prodajom studentskih ugovora, rada na tuđe ime i neplaćenim prekovremenim satima. Međutim, doneseni Zakon barem u tom području donosi jednu novu razinu zaštite i provjere. Iako ćemo kroz praksu vjerojatno svjedočiti novim pravnim prazninama i vakuumima, ovaj je Zakon ipak hvalevrijedan korak naprijed. Također, ne smijemo zaboraviti doprinos koji su studentski predstavnici, svojom voljom i željom za promjenama, dali u donošenju ovog propisa jer predlaganje izmjena i ukazivanje na propuste predstavlja put ka poboljšanju kvalitete studiranja na našim visokim učilištima. Treba stoga, poticanjem i promicanjem studentske aktivnosti i aktivizma, podizati razinu studentskog standarda.

⁷ Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr/>, 3. prosinca. 2018

⁸ Hrvatski zavod za zapošljavanje, <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=11025>, 3. prosinca. 2018.